

Oponentský posudek disertační práce.

Ing. arch. Eva Vyletová: Středověký městský dům v Mladé Boleslavi (120 stran textu s grafickou a fotografickou dokumentací).

Práci doktorandka strukturovala do tři kapitol (I Úvod, II Městský dům v Mladé Boleslavi, III Závěr) za kterými následuje Seznam použité literatury a Annotation, resumé v anglickém jazyce. Povšimneme-li si jednotlivých kapitol, pak první z nich, Úvod, obsahuje překvapivě čtyři podkapitoly (1. Cíle disertační práce, 2. Metody, 3. Parcelace, 4. Poznámky k vývoji zástavby středověkých parcel), náležející nepochybně do kapitol jiných, případně kapitol samostatných. Druhou kapitolu doktorandka člení na pět podkapitol (1. Stav poznání, podklady, 2. Přehled vlastní práce a průzkumů, 3. Historický kontext, 4. Přehled domů, 5. Vývoj městského domu v Mladé Boleslavi ve středověku a raném novověku), z nichž podkapitola 4 je jádrem celé disertační práce, kterou uzavírá podkapitola 5, členěná na čtyři nečíslované části (Parcelace a její změny, Počátky zděné zástavby, Pozdně gotický dům, Renaissance a její projevy v městské zástavbě). Závěr je již pouhým zopakováním předchozích sdělení, vložených do necelých tří stránek.

Již z vlastního obsahu vytušíme poněkud zvláštní přístup k nesmírně složitému stavebně historickému tématu. Podkapitoly Cíle disertační práce a Metody netradičně číslovaného Úvodu by si nepochybně zasloužily větší pozornost než jednu stranu textu, převážně obsahující obecné fráze, postup terénního průzkumu a časový a prostorový rozsah práce. Cíl jakékoliv vědecké práce musí nutně vycházet z navržených modelů, jejichž platnost prověřujeme zkoumáním, které ji potvrdí, koriguje nebo vyloučí. Takové modely však doktorandka v podkapitole neuvádí, ačkoliv upozorňuje na možnost „sledovat některé znaky obecnější povahy“ (str. 4).

Rovněž čtyřstránkové pojednání o metodě práce nelze přijmout jako uspokojivé. Z uvedení stavebně historického průzkumu (SHP) jako základní metody výzkumu městského domu jasně vyplývá, že stavební dějiny chápe doktorandka jako pouhé hodnocení staveb pro účely památkové péče. Svědčí o tom i konstatování, že k „úskalím při výzkumu městských domů patří zejména časté přestavby a kontinuální využívání objektu přizpůsobovaného soudobým potřebám“ (str. 8). Je zcela logické, že se užívané domy ve městech a nepochybně i jinde mění, stejně jako měnily svoji podobu v minulosti. Druhou variantou totiž je pouze jejich odstranění a nahrazení městiště novou zástavbou. Právě změny staveb přinášejí velmi citlivý doklad o vývoji sídel a stávají se tak cenným historickým pramenem. Stavebně historický průzkum je v historii staveb, chápané jako vědní obor, pouze jedním krokem,

směřujícím k plnohodnotnému využití informací z historického pramene. I on má svoji metodu, vycházející z položení otázek, v tomto případě otázek, dotýkajících se vývoje jedné stavby se snahou zařadit tento vývoj do modelu, vzniklého v druhé iteraci předcházejících výzkumů. To, že je SHP často chápán jako cíl, vyplývá ze skutečnosti, že ve většině případů slouží k posouzení projektu na přestavbu, opravu či konzervaci stavby pro pracovníky památkové péče a nikoliv pro specifickou skupinu historiků (míním tím historiky v širším slova smyslu), jako podklad pro další studium. Totéž, ovšem s jistým omezením, platí i o operativním průzkumu a dokumentaci (OPD).

Samostatným problémem je dendrochronologický a restaurátorský průzkum. Jen stěží je lze řadit mezi metody stavebních dějin. Jedná se přeci o dva samostatné obory, které mají vlastní vypracované metody a jsou z hlediska stavebních dějin pouze pomocnými vědami, stejně jako doktorandkou neuváděné dějiny umění pro „vyšší“ architekturu, nebo etnografie pro vesnické stavby.

Zbylé dvě autorkou uváděné metody, srovnávací typologie a archeologický výzkum, mají společný vědní obor archeologii. Archeologický výzkum není nic jiného, než SHP, od kterého se liší pouze prostředkem (dnes ovšem prostupujícím oba obory). Srovnávací typologie je typická pro tradiční archeologické paradigma a součástí výzkumu, včleněného do metody artefaktové archeologie. Při jejím užití však je třeba definovat řadu pojmů (např. strukturu modelu, podobnost jednotlivých artefaktů a její škálu, typ a řadu dalších pojmů, entit a kvalit), pro což je v této metodě stanoven krok analýzy.

Zcela nelogicky je do kapitoly, zabývající se cílem disertační práce a metodou zařazena podkapitola 3. Parcelace a 4. Poznámky k vývoji zástavby středověkých parcel. První podkapitola uvádí několik příkladů parcelace středověkých měst, postrádá však důvod a závěr tohoto uvedení, nepočítáme-li ovšem všeobecně známou skutečnost, že rozloha parcel se ve středověku měnila. Její bezobsažnost je o to překvapivější, že ve všech citovaných pracích je problematika parcelace alespoň zmíněna, nemluvě o řadě dalších prací, necitovaných. Následující podkapitola svědčí o hlubším studiu dané tematiky doktorandkou, nicméně umístění podkapitoly je stejně nelogické jako v případě předchozím.

Druhou kapitolu uvozuje podkapitola se stručným přehledem bádání nad terénními výzkumy domů vymezené oblasti, na kterou navazuje podkapitola druhá, věnující se téže aktivitě autorky. Doktorandka sem zařadila i poděkování majitelům domů, uvedla autory zaměření dvou domů a zmínila se o provedení dendrochronologického výzkumu podle výběru, jehož kritéria však neuvádí. Postupy při práci terénního výzkumu zakončuje odvoláním na výsledky své práce v podkapitole „Vývoj městského domu v Mladé Boleslavi

ve středověku a raném novověku“. Ve třetí podkapitole stručně shrnula dějiny města s rozsáhlejším pojednáním od 15. do 16. století.

Základem práce je podkapitola 4. Přehled domů. Bez jakéhokoliv úvodu, který by oznámil čtenáři celkový počet domů zkoumaného náměstí, počet domů hodnocených a další charakteristiky zástavby, řadí doktorandka stručně, někdy až příliš stručně, popisy vybraných domů od čp. 6 do čp. 107 s přerušáním mezi čp. 32 - 84 a 101 - 104, tedy 50 domů. Nesrovnalosti s číselnou řadou a plánem města uvedeny nejsou. Pomineme-li tyto, snad nezajímavé odlišnosti, pak je zřejmé, že doktorandka věnovala popisu a vývoji domů značnou část předložené práce. Jen stěží lze tuto část práce posoudit bez vlastního průzkumu. Chci pouze upozornit na skutečnost, že totéž platí o možnostech doktorandky, která, jak naznačuje, neměla vždy možnost situace, uváděné v různých SHP, znovu posoudit, což nepochybně ovlivňuje výsledek práce v podkapitole 5.

Podkapitola 5 nabízí snahu řešit otázku změny (dělení) parcel, otázku počátků zděných staveb, podobu pozdně gotického domu a nakonec domu renesančního. Její vnitřní dělení se dotýká opět parcelace, kde jsou zopakována fakta o její šířce z deskripce domů, bohužel však bez snahy po vysvětlení důvodů. Část podkapitoly opět pouze opisuje některé metrické údaje, které pregnantněji nevyhodnocuje. Rovněž odlišnosti od jiných situací a to i u počátků zděné zástavby chybí. Třetí a čtvrtá část podkapitoly vedle sebe klade údaje o pozdně gotických domech a domech renesančních bez pokusu o model/y/ domů a bez komparace s jinými městskými domy v okolí. Jednoznačně jsou řazeny stavby k typům, stanoveným již dříve M. Radovou a M. Hauserovou.

Pozitivistický přístup doktorandky, vršíci nové informace z terénních SHP, které je nepochybně třeba ocenit, tak na řadě míst upozorňuje na možnosti jejich využití při studiu domů v jiných městech, avšak s výjimkou změny širokých parcel na úzké nenabízí žádné ucelené modely, které by k takovému využití mohly posloužit. Chyba je zjevně v opomenutí metod studia stavebních dějin, projevujících se jak v nelogicky řazené struktuře předložená disertační práce, tak i v jejím provedení. Domnívám se, že ač naplněná množstvím informací, jejich hodnoty plně nevyužila a vrstvením faktů zůstala pouze prací nedokončenou. Z uvedených důvodů disertační práci Ing. arch. E. Vyletové nedoporučuji k obhajobě.

